

RÅDE KOMMUNE

Sakspapir

SAKSGANG			
Styre, utvalg, komité m.m.	Møtedato	Saksnr	Saksbeh.
Formannskapet	09.09.2010	044/10	ANGI

Avgjøres av: Saksansv.: Anne Grethe Gillebo	Arkiv: FE- Objekt:	Arkivsaknr 10/1270
--	-------------------------------------	------------------------------

Høring - Evaluering av valget 2009 - Forslag til endringer i valgloven

Saksdokumenter:

Kommunal- og regionaldepartementet: Høringsnotat - Evaluering av valget i 2009.
Forslag til endringer i valgloven

Vedlegg til saken:

Kommunal- og regionaldepartementet: Høringsnotat – Evaluering av valget i 2009. Forslag til endringer i valgloven.

Høringsnotatet sendes som trykt vedlegg til formannskapets medlemmer, og publiseres på kommunens hjemmeside under ”Lokaldemokrati – Høringer”

Saksopplysninger:

Kommunal- og regionaldepartementet har i brev den 01.06.2010 sendt på høring en evaluering av stortingsvalget 2009. På bakgrunn av erfaringer som ble gjort og tilbakemeldinger etter spørreundersøkelse i kommunene, foreligger det forslag til endringer i valgloven og valgforskriften. Høringsfristen er satt til 1.september.

I denne saksutredningen tas forslagene til endringer i valgloven opp. Øvrige deler av notatet, herunder departementets omtale av rapporten fra valgobservatørene fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) omtales kun der denne har relevans for forslagene.

Det fremmes fire forslag til lovendringer:

1. Forslag om at en kandidat kan be seg fritatt fra å stå på valglisten ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg dersom vedkommende legger fram erklæring om at han/hun ikke sympatiserer med valglisten.
2. Forslag om at tidspunktet for innlevering av listeforslag settes til kl. 12den 31.mars og tidspunkt for tilbakekalling av listeforslag settes til kl. 12den 20.april
3. Forslag om at Folkeregistermyndigheten pålegges å lage et "foreløpig manntall" pr. 1.april i valgåret
4. Forslag om krav til forsegling av urner på valgdagen. Dagens krav i valgforskriften til forsegling av valgurner ved forhåndsstemmegivningen foreslås fastsatt i lov.

Videre har departementet bedt om tilbakemelding/innspill fra kommunene med hensyn til om listekandidater bør utelukkes fra valg til stemmestyrer og valgstyrer.

Det fremmes også forslag om enkelte endringer i valgforskriften når det gjelder utforming av stemmesedler samt krav til kvittering for levering og mottak av valgmateriell.

Vurdering:

Kommentarer til endringsforslagene

1. *Forslag om at en kandidat kan be seg fritatt fra å stå på valglisten ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg dersom vedkommende legger fram erklæring om at han/hun ikke sympatiserer med valglisten.*

Det vises til høringsnotatets kap. 8 Plikt til å stille til valg (ombudsplikt)

Fra notatet siteres: "Et sentralt element i valgordningen er ombudsplikten. Denne plikten innebærer at den som blir nominert på en valgliste plikter å stille til valg, og å påta seg vervet, med de plikter og rettigheter dette medfører, dersom vedkommende blir valgt." Videre heter det at "Ombudsplikten er ikke absolutt. Unntak finnes i Grunnlovens og valglovens regler om utelukkelse fra valg og retten til å få fritak."

Det er altså fullt mulig å sette opp kandidater på valglisten uten at disse blir forespurt, og erfaringene er at dette skjer. Slike nominasjoner skaper ofte stor oppmerksomhet og kan føre til ubehageligheter for den det gjelder. Det kan oppleves svært vanskelig å skulle forfekte synspunkter en ikke kan stå inne for.

For å kreve fritak er realiteten at en må melde seg inn i et annet politisk parti.

OSSE har i sin rapport vist til at ombudsplikten kan være i strid med FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter, hvor det slås fast at ingen skal tvinges til å være medlem av et politisk parti eller en politisk gruppe som en selv ikke har valgt.

Departementet har i sin vurdering anført at ombudsplikten står sterkt i norsk valgordning. Ombudsplikten er hjemlet i Grunnloven § 63 og i valgloven § 3-1 (stortingsvalg), og valgloven § 3-3 (fylkestingsvalg og kommunestyrevalg). Det er et ønske å fortsatt holde fast ved ombudsplikten.

Imidlertid foreslås en endring i regelverket med en ny fritaksgrunn hvor en kandidat kan kreve seg strøket fra et listeforslag en ikke kan gi sin støtte til. Dette uten å være tvunget til å melde seg inn i et annet politisk parti. Forslaget støttes.

2. Forslag om at tidspunktet for innlevering av listeforslag settes til kl. 12 den 31.mars og tidspunkt for tilbakekalling av listeforslag settes til kl. 12 den 20.april

Høringsnotatets kap. 7 Frist for innlevering av listeforslag

Bakgrunnen for forslaget er at det har vært tilfeller hvor det har vært reist tvil om hvorvidt et listeforslag er kommet inn i rett tid. En slik presisering synes på sin plass og det gis tilslutning til forslaget.

3. Forslag om at Folkeregistermyndigheten pålegges å lage et "foreløpig manntall" pr. 1.april i valgåret

Høringsnotatets kap. 4 Regler for manntall

Det er nødvendig å ha tilgang til manntallsopplysninger for å kunne kontrollere valgbarheten til de foreslåtte kandidatene og underskriftene på valglistene. Ved tidligere valg har en dataleverandør sørget for tilgang til manntall. Dette har fungert greit. Imidlertid ser en klare fordeler ved at statlige myndigheter tar et større ansvar med etablering av manntall ved valg. Videre bør det ses på muligheten for permanente manntall - ett manntall for stortingsvalg og ett manntall for kommunestyre- og fylkestingsvalg - som oppdateres jevnlig. Manntallene bør være tilgjengelige for valgstyrene også mellom valgene.

4. Forslag om krav til forsegling av urner på valgdagen. Dagens krav i valgforskriften til forsegling av valgurner ved forhåndsstemmegivningen foreslås fastsatt i lov.

Høringsnotatets kap. 10

Det gis tilslutning til forslaget om forsegling av valgurner på valgdagen. Videre støttes forslaget om at dagens krav i valgforskriften til forsegling av valgurner ved forhåndsstemmegivningen fastsettes i lov.

Høringsnotatets kap. 9 Om listekandidater bør utelukkes fra valg til stemmestyre og valgstyre, hvor departementet har bedt om tilbakemelding fra kommunene.

OSSE har i sin rapport uttalt følgende: "Valgkandidater bør ikke kunne delta i stemmestyrene og valgstyrene. Slik hindrer man faktiske eller opplevde interessekonflikter, eller situasjoner som kan oppfattes som interessekonflikter."

Ved valget i 2007 ble det fremsatt påstander om at medlemmer i stemmestyre som var aktive politikere og listekandidater hadde forsøkt å påvirke velgere. Det ble den gang vurdert om restriksjoner skulle innføres mot at politikere og/eller listekandidater kunne sitte i stemmestyre eller fungere som valgfunksjonærer. Lovendringer ble ikke foreslått.

Spørsmålene som stilles fra departementet er:

- Bør listekandidater og andre politikere likestilles med hensyn til valgbarhet?

- Bør det være samme regler med hensyn til valgbarhet til valgstyret og stemmestyre?

Fra høringsnotatet gjengis:

"Valgloven § 4.1 fastsetter at det i hver kommune skal være et valgstyre som velges av kommunestyret selv. Valgstyrets oppgaver er å forberede og gjennomføre valgene på kommunalt nivå, i tråd med valgloven og valgforskriften.

Dersom det foregår stemmegivning på flere steder i kommunen, skal et stemmestyre med minst tre medlemmer administrere stemmegivningen på hvert sted, jf. valgloven § 4-2.

Stemmestyrene oppnevnes av kommunestyret, eller av valgstyret, etter delegering fra kommunestyret.

Valgstyret og stemmestyrene er nemnder i kommunelovens forstand. Reglene om valgbarhet til nemnder er nedfelt i kommuneloven § 14. Hovedregelen er at alle som har stemmerett til kommunestyrevalg og fylkestingsvalg, er valgbare. Unntak gjelder for visse grupper, for eksempel ansatte i visse kommunale og fylkeskommunale stillinger."

Det er således ikke forbud mot å velge verken listekandidater eller andre politikere til valgstyret eller stemmestyrene.

Valgstyrets medlemmer har i motsetning til stemmestyrets medlemmer ikke direkte kontakt med velgerne. Mulighetene for utilbørlig påvirkning er følgelig ikke til stede i samme grad.

Når det gjelder listekandidater kan det sies at de vil ha en mer personlig interesse i utfallet av valget, og vil kunne benytte seg av muligheten til å påvirke.

Departementet uttaler at det særlig vil vurdere om det er behov for å sette begrensninger når det gjelder listekandidaters muligheter til å ha direkte kontakt med velgerne i forbindelse med stemmegivningen.

Som også anført av departementet vil en ulempe ved å begrense valgbarheten for listekandidater være den praktiske gjennomføringen av valgene. Vi ser at det vil kunne by på problemer å rekruttere nok personell til valglokalene, men mener at det ikke må veie tyngst i denne sammenhengen. Her er det velgers tiltro og tillit til at valget gjennomføres på en upartisk måte.

Det er lang erfaring fra bruk av listekandidater, så vel som andre politikere i stemmestyrene i egen kommune. I egen kommune har vi tilstrebet en sammensetning av politikere fra ulike partier, men ser at det kan være uheldig sett fra velgers synspunkt at listekandidater er til stede i valglokalet. Det gis tilslutning til at departementet ser på en begrensning når det gjelder å kunne velge listekandidater til stemmestyrene.

5. Høringsnotatets kap. 5 Stemmesedler - Spørsmål om det bør være mer likeartet utforming av stemmesedler

En ser klare fordeler ved de nevnte endringer av stemmesedlenes utforming og bretteing m.m. og en mest mulig likeartet utforming av stemmesedler i alle landets kommuner.

Viktig å sikre en utforming av stemmesedlene med hensyn til velgernes forståelse av hvordan rettinger skal foretas. Ulike regler for stortingsvalg, fylkestingsvalg og kommunestyrevalg. Erfaringen er at mange velgere er usikre på hvordan utføre rettinger.

Ved maskinell opptelling har det frem til i dag vært nødvendig å bytte ut stemmesedler (såkalte "ukurante") for å få talt stemmene elektronisk. Dette er ikke maskinlesbare stemmesedler fra en valgliste. Eksempler på slike lister kan være departementets generelle stemmeseddel med punktskrift, stemmersedler fra andre kommuner/fylker, krøllete sedler eller papirlapper påført navnet på partiet velgeren ønsker å stemme på.

For å unngå å bytte ut stemmesedler må programvaren for maskinell opptelling endres, slik at det er mulig å telle disse stemme elektronisk.

Etter at stemmeseddelkonvolutter ikke lenger benyttes ved stemmegivning på valgdagen, har det vært en utfordring for velgerne å bli fortrolig med korrekt bretteing av stemmeseddel og stempling. Viktig at stemmeseddel blir brettet riktig vei før velger forlater stemmeavlukket. Dette sikrer hemmelig valg. Forsøk med nye stemmesedler ble ved forrige valg gjennomført i alle kommuner i Buskerud fylke. Det gis tilslutning til at det arbeides videre med dette.

Til sist foreslås krav til kvittering for levering og mottak av valgmateriell. Ved overlevering av materiell til fylkesvalgstyret i Østfold har dette vært praksis gjennom flere valg. Det gis tilslutning til at det i valgforskriften tas inn krav til kvittering for levering og mottak av valgmateriell. Dette gjelder så vel internt i kommunen som ved levering til fylkeskommunen.

Rådmannens forslag til vedtak:

Råde kommune viser til høringsnotat med evaluering av valget 2009 og vil gi sin tilslutning til de konkrete forslagene til endringer i valgloven.

Råde kommune går i mot anbefalingen fra OSSE om å utelukke listekandidater fra å kunne delta i valgstyret.

Råde kommune ber Kommunal- og regionaldepartementet vurdere en begrensning hva gjelder å kunne velge listekandidater til stemmestyrene.

09.09.2010 FORMANNSKAPET

Rådmannens forslag til vedtak enstemmig vedtatt

FS-044/10 VEDTAK:

Råde kommune viser til høringsnotat med evaluering av valget 2009 og vil gi sin tilslutning til de konkrete forslagene til endringer i valgloven.

Råde kommune går i mot anbefalingen fra OSSE om å utelukke listekandidater fra å kunne delta i valgstyret.

Råde kommune ber Kommunal- og regionaldepartementet vurdere en begrensning hva gjelder å kunne velge listekandidater til stemmestyrene.